

Ainevaldkond KULTUURILUGU

KULTUURILUGU GÜMNAASIUMIS

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi lõpetaja:

- tunneb põhilisi kujutava kunsti ning muusika stiile;
- oskab kirjeldada ja iseloomustada olulisemate kunsti- ja muusikateoste põhitunnuseid;
- tunneb kujutava kunsti ning muusikaajaloo seoseid inimkonna ajaloolise arenguga;
- teab eri kunstiliikide tähtsamaid esindajaid.

Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonda kuuluvad:

- kunstiajalugu (10. klass)
- muusikaajalugu (11. klass)
- arhitektuuriajalugu (12. klass)

Kunstiajaloo ülesanne on äratada nii huvi kui arusaamist kunstist. Oluline on, et sellega seostub praktilise kunstiga tegeledes hingeliste võimete harjutamine ja arendamine. Kunstiajaloo õpetamise peamised aspektid on: meeletajumiste sensilibiseerimine, esteetilise otsustusvõime kujundamine, kunsti- ja kultuuriajalooliste arengusammude tundmaõppimine. Vastukaaluks maailmale, milles valitsevad kõigutamatud looduseadused, avab kohtumine kunstimaailmaga pilgu inimeksistentsi vabaduse ruumi, selles on võimalik kogeda kergust. Suured kunsti- teosed võivad saada vastuseks täiusepüüdele.

Muusikaajalugu moodustab osa gümnaasiumi muusikaõpetusest. (Seetõttu leiab vastava ainekava ka muusikaõpetuse ainekavast.) Muusika on gümnaasiumis jaotatud 7 kursuseks. III kursus – „Erinevad ajastud muusikas – tunnused, võrdlus, suurkujud“ – toimub 35-tunnise perioodina (põhitunniaine). See võimaldab õpetajal waldorfpedagoogika metoodikat rakendades ainet sügavuti ja põhjalikult käsitleda. Muusikaajaloo tsüklis käsitletakse muusika arengut läbi erinevate ajastute. Kuulatakse ja analüüsitakse vastavate ajastute vormi- ja stiilinäiteid.

Arhitektuuriajaloo ülesanne on lasta valitseda universaalsetel ja kokkuvõtlikel vaatekohtadel. Põhiteema on arhitektuur kui universaalkunst ja “kunstide kuninganna”, kus tervikteose idees leiab väljenduse kõigi kunstide koosmõju. Õpetus peab arvestama ka vajadust mõista kunsti mõtet ja olemust; filosofoerimine kunsti üle – “esteetika” – on 12. klassis oluline teema. Kaheteistkümnnes kooliaasta, esindades osana tervikut – 12 aastat waldorfharidust –, peab andma oma panuse haridussihhi “inimene” heaks, mille Rudolf Steiner 1920. aastal formuleeris nõnda: “Inimene leiab maailma tunnetades iseennast ja iseennast tunnetades avaneb talle maailm.”

12. klassi lõpus on õpilasel võimalik sooritada lõpueksam kultuuriloos, mis hõlmab endas kunsti-, muusika- ja arhitektuuriajalugu.

Läbivad teemad

Olulisel kohal on uute ideede, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine ning väärtustamine. Teema „Väärtused ja kõlblus” on seotud erinevate väärtussüsteemide ja nende seoste tundmaõppimisega ajaloolis-kultuurilises kontekstis ning isiklike väärtushoiaku-

te ja kõlbeliste tõekspidamiste kujundamisega. Oluline on valmisolek respektierida erinevaid arvamusi, üksteist toetada ja julgustada tegevusi kavandades ning korraldades.

Teemaga „Teabekeskond” on seotud vajaliku info leidmine ning selle kriitiline analüüs. Tähtsustub teabekeskonna kasutamise reeglite ja intellektuaalse omandi kaitse järgimine.

Teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” toetab muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist. Eelkõige on see seotud kunstidele omaste praktiliste loovtegevustega, kus kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi tehnoloogiaid/tehnikaid; õppeülesandeid täites ning esitledes rakendatakse nüüdisaegseid tehnilisi ja tehnoloogilisi vahendeid ning võtteid.

Teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” on kunstides seotud oma võimetest ja huvidest lähtuvalt sobiva kunstiliigi leidmisega. Olulisel kohal on õppekäigud, kus tutvutakse kunstide erinevate väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega. Õpilasi julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” võimaldab kunstiainete kaudu parandada õpilase enesehinnangut ning tunnustada kõiki õpilasi. Selleks on vaja kooli toetust ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest, näitustest ja kontsertidest osavõtmisel ning esinemisvõimaluste pakkumisel. Ülekooliliste aineülesannete projektide kaudu õpitakse kavandama tegevusi ning arvestama kogukonna vajadusi, rakendades eesmärgi ellu viies kunstilisi vahendeid.

Teema „Keskond ja jätkusuutlik areng” on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse ning jätkusuutlikkuse väärtustamisega.

Tähtsal kohal on sotsiaalne aktiivsus – seisukohtade ja hoiakute väljendamine kunstialaste tegevuste kaudu. Tähelepanu pööratakse erinevate keskkondade, sh sotsiaalse keskkonna toimimisele, inimtegevuse mõjule keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel.

Kultuuriloos teadvustatakse muusika ja kunsti uurimise ning kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, millest võivad kujuneda püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „Tervis ja ohutus”.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Nüüdisaegsele kultuurile on olemuslik interdistsiplinaarsus. Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning ajastu mõttemaailmaga. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines ning seeläbi seotud kõigi ainevaldkondadega.

Kultuuriloos on olulisel kohal õpilaste aktiivne loovtegevus. Praktiliste tööde ainekogumik on seotud nii ajaloo kui ka õpilase igapäevaelu (keskkonna, aja ja ühiskonnaga) ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega – kasutada saab kõigis aineis õpitavat. Kunstiteoste vaatlemiseks ja esitlemiseks rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid.

Kultuuriloo ained lõimuvad tihedalt omavahel. Kultuurilugu lõimub ka teiste õppeainete, iseäranis sotsiaalainete (ajalugu, religioon, filosoofia ajalugu), keelte ja kirjandusega. Muusikaajalugu on tihedalt põimunud muusikaga, kunsti- ja arhitektuuriajalugu kunstiainetega. Kunstiajaloo mõistmist toetavad loodusainetest saadud teadmised, arhitektuuriajalool on kokkupuutepunkte matemaatika ja geomeetriaga.

Otsides infot oma ettekande jaoks, uurides kultuuritegelaste elulugusid, tuleb õpilasel kokku puutuda võõrkeelse infoga, milles ta peab orienteeruma, et leida oluline.

Kultuuriloos õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi ning nende seost sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega.

Ühine on maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja väärtustamine, isiklike seisukohtade väljendus- ja põhjenduoskuste kujundamine ning salliv suhtumine kaaslaste eriarvamustesse ja loomingulistesse tõlgendustesse.

Kultuuriloos on võimalik teha koostööd teiste ainete ja ainevaldkondade piire ületavate õppeprojektide kaudu.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Iga õpilane saab lisaks numbrilisele hindele õpetajalt õpinguraamatusse sõnalise kokkuvõtte oma arengu kohta õppeperioodi jooksul. Õpilane saab tööprotsessi jooksul suulist ja kirjalikku tagasisidet, mille alusel oma tööd parendada. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Iga kursuse alguses antakse õpilasele teada, mida ja millal hinnatakse, ning mis on hindamiskriteeriumid.

KUNSTIAJALUGU

Juhtmotiivid

- Mõtlemises objektiivsuse ja selguseni jõudmine; loogiline, kausaalne järeldamine (mõistusotsus – mõisteotsus).
- Maailma seaduspärasuste analüütiline tunnetamine. Puhtmateriaalse, füüsilis-meeleliselt haaratava seletamine. Teadlikuks maailmakodanikuks saamine. Maailma seaduspärasuste mõistmine. Huvi on suunatud sissepoole, olemuse mõistmise suunas.
- Kindel tunnetus: maailm on tõene.
- Täpsus tegudes, elupraktika.
- Arendada kasvavat vastutust oma tegude eest.

10. klass

Õpitulemused

10. klassi lõpetaja:

- oskab kunstiteoseid erinevatest aspektidest vaadelda ja kirjeldada;
- teab õpitu põhjal olulisemaid kunstiajaloo mõisteid;
- oskab määratleda ja visuaalsete näidete põhjal ära tunda kunstiajaloo perioode;
- oskab kirjeldada vastavale perioodile omaseid kunstiilminguid;

- teab vastava perioodi tuntumaid kunstnikke;
- oskab leida seoseid inimteadvuse arengu ja kunstiajaloo erinevate stiilide vahel.

Õppesisu

Teemadeks kujutavad kunstid, maalikunst, skulptuur. Kunstiajaloo tundides vaadeldakse ajaloos esile kerkinud kunstnike töid ning uuritakse nende elulugusid. Peale teoste ilu nägemise analüüsitakse kunstitööde sisu ja seaduspärasusi. Tutvutakse egiptuse, babüloonia, egeuse, kreeka, rooma, bütsantsi ja keskaegse kunstiga. Õpitakse tundma renessansi meistreid (Leonardo Da Vinci), barokki (Michelangelo), juugendit (Klimt), impressionismi (Monet, Pissarro), abstraktset (Miro) ja popkunsti (Warhol). Vaadeldakse maakunsti (landart) teket ja installatsioonikunsti.

Õppetegevused

Teoreetilise osa läbitunnetamiseks tehakse praktiliselt läbi erinevaid kunstitehnikaid: maalitakse ikoonimaali, tehakse keskaegset raamatuillustatsiooni, maalitakse hiina tušimaali, tehakse abstraktne kollaaž. Maailmakunsti suurkujude elulugudega tutvutakse läbi filmide vaatamise (Renoir, Picasso, Vermeer). Rühmatöös arutletakse kunstiteoses leiduvate ajalooliste aspektide üle ja püütakse leida ajastule iseloomulikke tunnuseid. Õppetegevus toimub perioodõppena 4 nädala jooksul igapäevaste paaristundidena. Võimalusel tehakse õppereis mõnda suuremasse näitusekeskusse, et vaadelda erinevaid kunsti väljendusvahendeid.

Erinevused riiklikust õppekavast

Riiklikus õppekavas on kunstiajalugu integreeritud kunstiajaloo 10.-11. klassi õppekavasse, waldorfkoolis aga on eraldi kunstiajaloo tsükkel 10. klassis.

MUUSIKAAJALUGU

Juhtmotiivid

Muusikaajaloo tsükli käsitletakse muusika arengut läbi erinevate ajastute, kuulates ja analüüsides vastavate ajastute vormi- ning stiilinäiteid.

11. klass

Õpitulemused

11. klassi lõpetaja

- tunneb põhilisi muusikastiile;
- oskab kirjeldada ja iseloomustada olulisemate muusikateoste põhitunnuseid;
- tunneb muusikaajaloo seoseid inimkonna ajaloolise arenguga;
- teab eri muusikaajaloo tähtsamaid esindajaid.

Õppesisu

Erinevad ajastud muusikas – tunnused, võrdlus, suurkujud

(Gümnaasiumi muusikaõpetuse III kursuses)

EELUGU. Muusad. Muusika koht kaunite kunstide seas. Vanakreeka muusika. Apolliiniline ja dionüüsiline muusika. Vanakreeka muusikaõpetus. Varakristlik muusika

KESKAEG. Gregooriuse laul. Tunnipalvus ja missa. Noodikirja teke. Varajane mitmehäälsus. Keskaegne koolisüsteem ja muusika osa selles. Keskaegne ilmalik laul. Rüütlilaulud.

RENESSANSS. Uued tõekspidamised. Ars nova. Madalmaade vokaalpolüfoonia 15.-16.saj. Orlandus Lassus. Hilisrenessansi kirikumuusika. Giovanni da Palestrina. Ilmalik laul ja seltskonnamuusika 16. sajandil.

BAROKK. Uue stiili kujunemine. Uued žanrid vokaal-ja instrumentaalmuusikas. Ooperi sünn. Bach. Händel.

KLASSITSISM. Klassikalise stiili kujunemine. Sonaadivorm. Uued žanrid. Uued suunad ooperis. Viini klassikud: Haydn, Mozart, Beethoven.

ROMANTISM. Romantismiajastu esteetika. Uued žanrid. Schubert. Schumann. Chopin. Liszt. Berlioz. Wagner. Verdi.

Lisaks muusikaloo teemadele:

- Hääleseade. Ansambllaul. Soololaul. Valikainena segakoor.
- Instrumentaalsaadet soolo- ja ansambllauludele. Klassiorkester.
- Kontsertide ja muusikateatrietenduste külastused koos neile eelneva tutvustuse ja järgneva analüüsiga.
- Referaadid. Tuntud heliloojate ja interpretide biograafiad. Muusikaalased uurimustööd.

Erinevused riiklikust õppekavast

Riiklikus õppekavas on muusikat 3 kursust, Tartu Waldorfgümnaasiumi õppekavas on lisaks muusikaajaloo kursusele ka 6 kursust muusikat, mis hõlmavad endas nii praktilist muusiteadmist kui ka ülevaadet muusika arengust kaasajal, analüüsi jne.

ARHITEKTUURIAJALUGU

Juhtmotiivid

Inimõpetusliku alusega õpetuskriteeriumid 12. klassiks on:

- Meelelisest vaatlusest (tegelikkusest) lähtudes õppida mõistma kvaliteete, tungida kujundatust terviklikuni.
- Luua sisemised ühendused (seosed) ja seeläbi näitlikustada vaimsete jõudude toime maailmas. Toimida sünteetiliselt, ideidloovalt. Tajuda vaimse ja nähtava, vormi ja aine koosmängu.
- Käia üks protsess läbi edaspidi ja tagurpidi, nõuda õpilastelt sisemist aktiivsust.
- Liikuda kausaal-analüütiliselt vaatluselt teleoloogiliseni. Õppida koos nägema seadust, paratamatust, vabadust ja vastutust. Inimene ja loodus, inimene ja ühiskond (osa ja tervik).
- Käsitleda saatuse küsimust ja lasta tekkida inimkonnaküsimustel.
- 12. klassi õpilane peab tajuma piiriületamist, jutlustamise asemel tuleb harjutada paindlikku mõtlemist.

12. klass

Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- oskab arhitektuuriteoseid erinevatest aspektidest vaadelda ja kirjeldada;
- tajub vaimse ning nähtava, vormi ja aine koosmängu;
- teab õpitu põhjal olulisemaid arhitektuuriajaloo mõisteid;
- mõistab arhitekti rolli hoonete kavandamisel, tema vabadust ja vastutust ajaloos;

- eristab ajaloolisi ehitusstiile nende iseloomulike tunnuste põhjal (gooti, romaani, klassitsism, barokk, historitsism, juugend, funktsionalism);
- tajub seoseid *inimene ja loodus, inimene ja ühiskond (osa ja tervik)* arhitektuuriajalooos;
- omab paindlikku mõtlemist ja oskab üldistavalt jutustada ehitiste arengu ajaloost;
- tunneb kuulsate arhitektide elulugusid ja nende tähtsamaid töid (L. da Vinci, F. Lloyd Wright, Le Corbusier jpt);
- oskab kasutada omandatud teadmisi, et luua arhitektuurne visand etteantud teemal (nt. Unistuste kool).

Õppesisu

Teemadeks arhitektuuri areng läbi alates esiajast kuni modernistiku arhitektuurini. Arhitektuuriajaloo tundides vaadeldakse ajaloos esile kerkinud ehitiste tekkelugu ning uuritakse nende seotust ajalooliste protsessidega. Tutvutakse egiptuse, babüloonia, egeuse, kreeka, rooma, bütsantsi ja keskaegse ehituskunstiga. Õpitakse tundma renessanssehitisi, barokki, klassitsismi, historitsismi, juugendit, insenerarhitektuuri, funktsionalismi, modernismi, orgaanilist arhitektuuri. Vaadeldakse erinevate Eesti ehitiste iseloomulikke stiilitunnuseid (mõisad, lossid).

Õppetegevused

Õppetöös on tähtsal kohal arutelud ja rühmatööd. Maailma arhitektuuriga tutvutakse läbi filmide vaatamise. Õpilased teevad uurimuse ühe ajastu või arhitekti ehitiste kohta ja esitavad selle suulise ettekandena. Rühmatöös arutletakse ehitiste loomise aluseks olevate ajalooliste aspektide üle ja püütakse leida ehitistes stiilile iseloomulikke tunnuseid. Tehakse loomine töö teemal „Minu unistuste kool”. Võimalusel tehakse õppereis tutvumaks arhitektuuriajaloo vaatamisväärsustega. Õppetegevus toimub perioodõppena 4 nädala jooksul igapäevaste paaristundidena.

Erinevused riiklikust õppekavast

Riiklikus õppekavas on arhitektuuriajalugu integreeritud kunstiajaloo 10.-11. klassi õppekavasse, waldorfkoolis aga on eraldi arhitektuuriajaloo tsükkel 12. klassis.